

Miesięczne zmiany w produkcji energii elektrycznej w Polsce w obszarze źródeł gazowych – komentarz: Andrzej P. Sikora Instytut Studiów Energetycznych Sp. z o.o.

Minęła Wielkanoc – chwila wytchnienia (raczej nie dla polskich energetyków, także sieciowych, którzy walczyli nie tylko z matką naturą, ale też z regulacjami nakazującymi redukcję produkcji energii z OZE) – więc ciut więcej czasu na przemyślenia, na dystans. Do podsumowanie marca zabrałem się już wcześniej, jeszcze w wolniejsze Wielkopiątkowe dopołudnie i zacznę od dopisku do tekstu lutowego, gdyż warto go uzupełnić o dane Departamentu Energii USA, EIA¹, które pojawiły się w marcu:

- kolejny miesiąc z rządu Wielka Brytania pozostawała największym importerem amerykańskiego LNG w Europie, (październik/listopad przodowała Francja)
- kolejne kraje to Turcja, Holandia, Hiszpania i Korea Południowa², które łącznie zabrały 49,1 proc. amerykańskiego eksportu LNG.
- poprzednio w to Holandia była głównym odbiorcą przez kolejnych pięć miesięcy
- r/r mamy wzrost o 17.6 proc., a m/m spadek o 6,3 proc. – eksport do 30 krajów z czego 88,6 proc. całkowitego eksportu LNG trafiło do krajów nieobjętych umową o wolnym handlu (nFTA), podczas gdy pozostałe 11,4 proc. trafiło do krajów objętych umową o wolnym handlu (FTA). Trzy kraje z największym eksportem od lat, prócz obecnie USA, Katar i Australia. Departament Energii (DOE) podał, że 88,6 proc. całkowitego eksportu LNG trafiło do krajów nieobjętych umową o wolnym handlu (nFTA), podczas gdy pozostałe 11,4 proc. trafiło do krajów objętych umową o wolnym handlu (FTA). W raporcie podano, że w okresie od lutego 2016 r. do stycznia 2024 r. Stany Zjednoczone wyeksportowały 5770 statków, czyli 518,82 mld m³ LNG do 41 krajów. Dane DOE pokazują, że Korea Południowa pozostaje głównym miejscem docelowym dla amerykańskiego LNG z 584 dostawami, a za krajem plasuje się Japonia (462), Francja (464), Wielka Brytania (447) i Holandia z 401 dostawami. Francja odebrała więcej ładunków niż Japonia, ale o mniejszych wolumenach. Oprócz tych pięciu krajów w pierwszej dziesiątce znajdują się również Hiszpania, Chiny, Indie, Turcja i Brazylia. Pisałem o tym więcej w materiale podsumującym „Polskie LNG w Q1 – 2024”³.

To podsumowanie przytaczam i w tym tekście, gdyż dzieje się to w momencie, kiedy szesnaście stanów USA złożyło pozew przeciwko zakazowi rządu federalnego zatwierdzania wniosków o eksport skroplonego gazu ziemnego⁴. W pozwie argumentowano, że rząd federalny nie ma uprawnień do szerokiej odmowy wydania tych pozwoleń. Pozew został złożony w sądzie federalnym w Lake Charles w Luizjanie przez koalicję stanów, w tym Teksasu, Luizjany i Florydy, które twierdzą, że wstrzymanie prac DOE zaszkodzi gospodarce USA i podważy wysiłki na rzecz zapewnienia zagranicznym sojusznikom w Europie stałych dostaw LNG, ponieważ region stara się uniezależnić od gazu rurociągowego z Rosji. Kilku nabywców LNG opóźniło podpisanie nowych długoterminowych kontraktów z amerykańskimi producentami. Między innymi, malezyjska państwowa firma naftowo-gazowa Petrolim Nasional Bhd., która prowadzi rozmowy z Cheniere Energy Inc. i innymi firmami, ale nie chce się dalej angażować, dopóki licencje nie zostaną zatwierdzone. Podobnie jak japońska Jera Co. i co najmniej dwie

¹ Por.: <https://lngprime.com/americas/uk-remains-top-importer-of-us-lng/108309/> UWAGA: dane na koniec stycznia 2024 r. <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=60262>

² 42,9 Bcf/1,21 bcm do UK; 42,7Bcf/1,20 bcm do Turcji, 41.9 Bcf/1.19 bcm do Holandii, 38.8 Bcf /1,09 bcm do Hiszpanii, a 28 Bcf / 0,79 bcm do Korei Południowej. (1 bcf = 0.0283 bcm [mld m³])

³ Sikora A., "Polskie LNG w pierwszym kwartale 2024 roku"; CIRE <https://www.cire.pl/artykuly/opinie/polskie-lng-w-pierwszym-kwartale-2024> oraz: <https://biznesalert.pl/lng-2024-kanal-panamski-import-eksport-gazu-energetyka/>

⁴ Por. na przykład: <https://www.spglobal.com/commodityinsights/en/market-insights/latest-news/lng/032124-sixteen-us-states-challenge-white-house-pause-on-lng-permits>

firmy z siedzibą w Chinach, które również uważnie przyglądają się amerykańskiemu projektowi, zanim przystąpią do negocjacji. I nikt publicznie tego „bidenowskiego” zakazu nie chce komentować, choć w czasie tegorocznej konferencji CERAWEEK w Houston „wrzało”. Przypomnę, że projekt CP2 firmy Venture Global LNG Inc. w Luizjanie (Instalacja CP2 LNG będzie zlokalizowana obok istniejącego zakładu skraplania Calcasieu Pass firmy Venture Global w Luizjanie, gdzie będzie 18 ciągów skraplania, każdy o pojemności około 1,1 mln ton LNG, ale także cztery zbiorniki magazynowe LNG o pojemności 200 000 m³. W lipcu ubiegłego roku FERC wydała pozytywną ostateczną ocenę oddziaływania projektu na środowisko – firma to także dostawca dla Orlen. Formalnie rzecz biorąc, nie ma wymaganych zgód, aby w pełnej skali rozpocząć budowę i istnieje ryzyko, że przesunięta zostanie ostateczna decyzja inwestycyjna (FID), która jest niezbędnym krokiem przed rozpoczęciem głównej budowy, tak aby oczekiwana pierwsza produkcja LNG pojawiła się w 2026 r. Tymczasem Sempra już odroczyła decyzję inwestycyjną w sprawie planowanego zakładu Cameron w Luizjanie, a Commonwealth LNG opóźnił budowę terminalu eksportowego w tym stanie. „Im dłużej trwa pauza, tym bardziej jest to problematyczne” – powiedział Paul Varello, Prezes i założyciel Commonwealth. Deweloperzy projektów nie są w stanie uzyskać oferowanej ceny od wykonawcy, a zobowiązania wobec nabywców dotyczące określonych terminów dostaw również mogą się opóźnić.⁵

Ciut później niż zwyczajowo swoje dane statystyczne podało ENTSO-E. W marcu wytwarzanie energii ze źródeł gazowych było praktycznie identyczne jak w lutym (1 330 390 MWh/1 330 858 MWh – styczeń przypomnę to aż 1 542 037 MWh – trzeci miesiąc, kiedy mamy powyżej 10% w strukturze wytworzenia; czyli ponad 1,3 TWh). Zapotrzebowanie na energię elektryczną w Polsce osiągnęło poziom 14,45 TWh (wobec 14,11 TWh w lutym). W stosunku do lutego 2024 r., to wzrost o 2,4 proc., ale spadek do marca '23 aż o 3,1 proc. przy spadku produkcji krajowej do poziomu 13 267 742 MWh i zapotrzebowaniu 14 446 622 MWh. Przy wyłączeniach, konieczność zakupu z zagranicy 9 proc zapotrzebowania krajowego i „potrzebach własnych” 1 230 827 MWh wynoszących praktycznie tyle ile wynosi generacja z gazu ziemnego nie nastraja optymistycznie. W strukturze wytworzenia piąty miesiąc z rzędu mamy udział w okolicach 10 proc.: marzec 10,0; luty 10,4; styczeń 10,41; grudzień 9,92 i 10,15 listopad'23. Magazyny gazu w Polsce w marcu miały 44,12 proc. wypełnienia, przypominam, że na koniec lutego były zapełnione w ok. 60 proc. Za to magazyny gazu w Europie na koniec marca mamy statystycznie wypełnione jak nigdy – średnio 58,7 proc., gdzie ok. 1/5 tego zapasu zgromadzono w Niemczech 65,11 proc. i Polska 44,12 proc., ale w wolumenach to już tylko 1/10 tego co mają Niemcy, czyli ok 2 proc tego co zmagazynowała Unia⁶.

„[...] Wysoki poziom zapasów stwarza ryzyko spadku cen w miarę upływu lata. Przy zasobach bliskich pełnej pojemności magazynów szacujemy, że nadwyżka podaży wyniesie nawet 10 mld m³. Uważamy, że będzie to musiało zostać wchłonięte albo poprzez pływający LNG, albo przy użyciu dostępnych magazynów na Ukrainie. Wymaga to różnicy lato i zima wynoszącej ponad 2 USD za MMBtu.”⁷

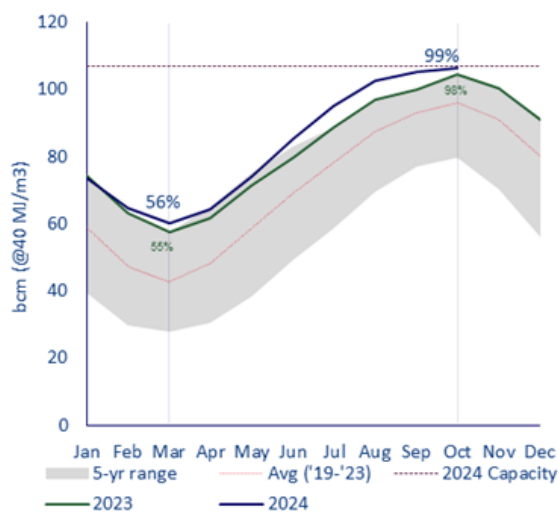
---

⁵ <https://www.bnnbloomberg.ca/biden-s-lng-freeze-delaying-projects-and-risking-us-market-share-1.2047226>

⁶ Por. <https://agsi.gie.eu/> dostęp 30/03/2024 – dane przedstawiane są dynamicznie.

⁷ Opracowanie i cytaty na podstawie <https://www.woodmac.com/news/opinion/three-key-takeaways-from-europe-gas-markets-short-term-outlook-q1/>

European gas storage inventory will reach 99% in 2024

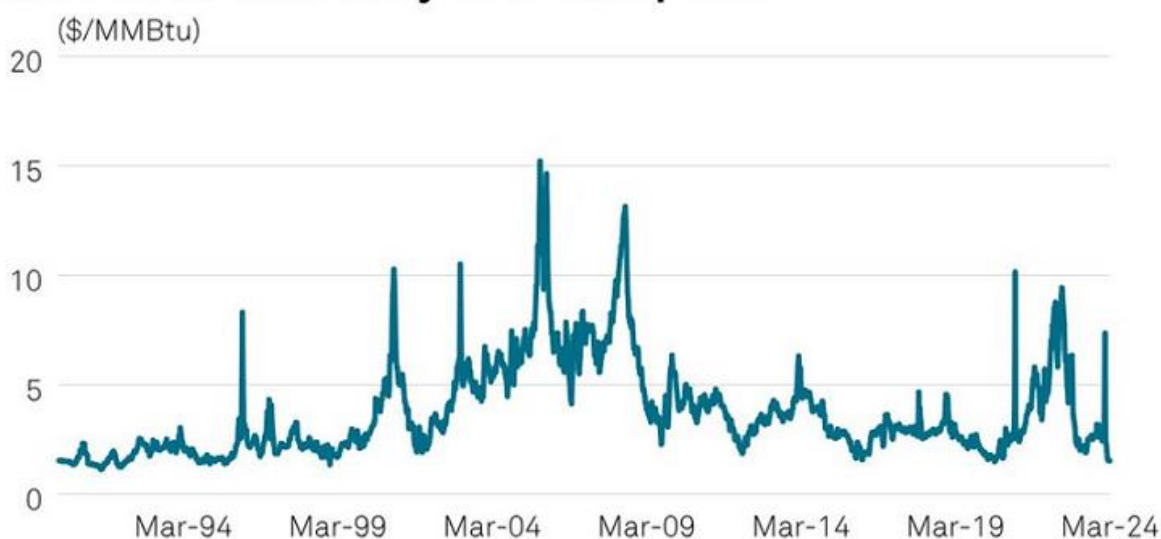
Source: Wood Mackenzie. *Europe excluding Turkey.

Rys. 1. Wypełnienie magazynów gazu ziemnego w Europie (bez Turcji) z prognozą'24 w latach 2023/4.

Źródło: Wood Mackenzie

W środku marca ceny amerykańskie w HH spadły do 1.24 USD/MMBtu – najniżej (jeśli przeliczymy je przez inflację) od 1997 r. W tym samym momencie w Europie w TTF średnia ceną notowania to 8.15 USD/MMBtu – warto przypomnieć, że w tym samym okresie rok temu (tydzień kończony 15 marca 2023), te ceny wynosiły 14,22 USD/MMBtu w Azji Wschodniej i 14,57 USD/MMBtu w TTF. Odpowiednio 8.74 USD/MMBtu w dniu 29 marca 2024, a na tydzień kończący się 29 marca 2023 r., ceny wynosiły 12,72 USD/MMBtu w Azji Wschodniej i 13,47 USD/MMBtu w TTF. Można powiedzieć, że z poziomami cen gazu ziemnego wróciliśmy do poziomu przedwojenno/covidowego. Ale czy na zakończenie Q1 można się pokusić o podobną retorykę jak 3-4 lata temu? Obawiam się, że nie.

Platts-assessed Henry Hub cash price

Source: S&P Global Commodity Insights

Rys. 2. Ceny gazu ziemnego w Henry Hub (HH) w latach 1994-2024.

Źródło: S&P Global Commodity Insights

W marcu '24, po wieloletniej przerwie (wydobycie pierwotnie rozpoczęto w '84 r.) i przeprowadzonej rekonstrukcji rozpoczęto (bardzo boleję, że bez udziału Polski i Orlen, bo to z tego złoża PGNiG kontraktował między innymi gaz ziemny na wypełnienie Baltic Pipe) wydobywanie (operator TotalEnergies - 43.2proc., Noreco - 36.8proc., Nordsøfonden - 20 proc.) gazu ziemnego z należącego do Danii złoża Tyra na Morzu Północnym położonego około 220 km na zachód od Esbjerg, na „wpince” przedłużenia Baltic Pipe do norweskich gazociągów⁸. Osiągnięcie pełnej zdolności produkcyjnej, czyli 2,8 mld m³/r - 5,7 mln m³/d gazu, zajmie cztery miesiące. Docelowo TotalEnergies chce pozyskiwać z tego złoża 6,4 mld m³/r. Nowa Tyra – pisałem o tym wcześniej⁹ - wykorzystuje najnowsze rozwiązania cyfrowe i innowacje technologiczne, pozwalające produkować wydajniej i przy niższej o 30 proc. emisji gazów cieplarnianych niż uprzednio.

⁸ W 1968 roku na Morzu Północnym odkryto pole gazowe Tyra, które było założone przez firmę Maersk, duńskiego koncernu. W 2019 roku produkcja została przerwana z powodu złego stanu technicznego platform oraz osunięcia się dna morza, co wymagało remontu. Wznowienie eksploatacji opóźniło się o kilka miesięcy głównie z powodu przestojów spowodowanych pandemią Covid-19 w stoczni Batam w Indonezji, gdzie miała być budowana jedna z pływających platform wiertniczych. Ostatecznie prace zostały przeniesione do Danii. Złóża Tyra są połączone gazociągiem z duńskim miastem Nybro oraz holenderskim Den Helder, umożliwiając eksport surowca do Holandii. Natomiast duńska infrastruktura gazowa, poprzez gazociąg Baltic Pipe, który biegnie z Norwegii przez Danię do Polski, jest połączona z polskim systemem gazowym.

⁹ Sikora A., Sikora M., „Złoże duńskie. Model Tyra” CIRE: <https://www.cire.pl/item,177249,13,0,0,0,0,zloze-dunskie-model-tyra.html> także BIZNES ALERT „Tyra. Czy Dania będzie potrzebować gazu z Baltic Pipe (ANALIZA)” <https://biznesalert.pl/zloze-tyra-dania-baltic-pipe-sikora/>

Rys. 3 i 4. Złoże Tyra i jego zagospodarowanie

Źródło: <https://totalenergies.com/projects/gas/tyra-major-offshore-project-core-our-climate-strategy>

W marcu w niemieckim Stade – to ciekawe miejsce blisko wielkiej chemicznej fabryki amerykańskiej firmy Dow Chemicals, która o mały włos nie byłaby partnerem petrochemicznym Orlenu na początku lat 2000 (powstał wtedy BOP – Basell Orlen Polyolefins – kiedy Amerykanie z Dow nie zgodzili się, aby „petrochemiczne technologie były tak blisko Rosji”) - pojawił się pierwszy w tym miejscu pływający statek regazyfikacyjny (FSRU) Energos Force, (wcześniej pod nazwą Transgas Force – obecny właściciel Energos Infrastructure z grupy Apollo Global Management) który zregazyfikuje do 5 mld m³ gazu ziemnego (operatorem znowu jest litewska firma KN Energies – zdystansowali nas w tym obszarze Litwini!) właśnie głównie dla Dow Chemicals do produkcji (UWAGA GRUPA AZOTY bo wygląda, że będzie znacznie tańszy od Waszego) amoniaku.

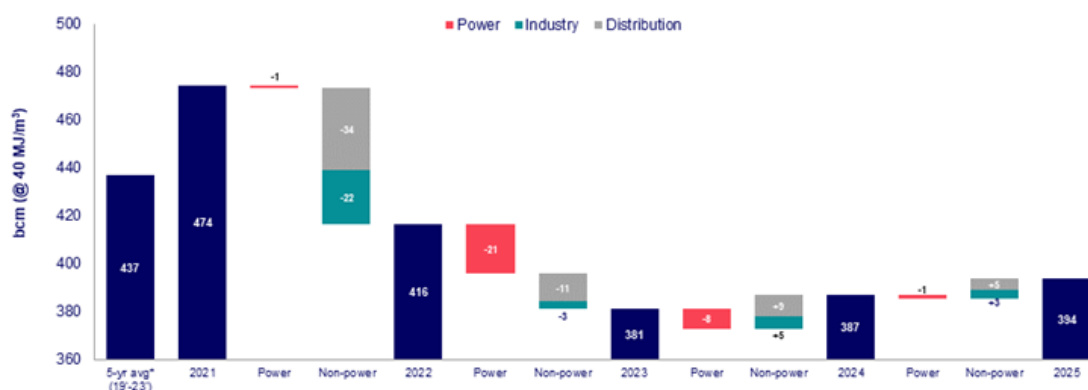
Rys. 5. Energos Force w Stade. Źródło: DET¹⁰

Jeśli pogoda nie będzie nieprzewidywalna, a losy wojen (także ataki Huti na Morzu Czerwonym) przewidywalne to spodziewać się należy umiarkowanego odbicia popytu na gaz ziemny do przemysłu – bo spodziewam się wzrostu aktywności gospodarczej w Europie. Stosunkowo niskie ceny gazu powinny przełożyć się na wzrost zużycia gazu w rafineriach i zakładach produkcji amoniaku. Zakładając normalną pogodę, gospodarstwa domowe i usługi również powinny zużywać więcej gazu w 2024 roku. Jak pokazuje ENTSO-E, zużycie gazu w energetyce wzrosło o ok. 15% rok do roku w analizowanym okresie, dzięki temperaturom poniżej średniej i niskiej generacji wiatru, ale ponownie spadło w lutym, zmniejszając się o 19% rok do roku z powodu łagodniejszych temperatur i silnego wiatru. Trwające wycofywanie się z wytwarzania energii elektrycznej z węgla stanowi potencjalny wzrost dla gazu. Jednak ciągły wzrost mocy wiatrowych i słonecznych, wraz z odzyskaną dostępnością energii jądrowej, oznacza, że zapotrzebowanie na gaz w energetyce zmniejszy się w tym roku w UE o ok. 8 mld m³. Świetnie pokazuje to rysunek przygotowany przez WoodMac.

---

¹⁰ https://finance.yahoo.com/news/germanys-stade-lng-terminal-receive-162437985.html?utm_source=substack&utm_medium=email

European gas demand outlook by sectors

Source: Wood Mackenzie. *Europe excluding Turkey and Ukraine.

Rys. 6. Zużycie sektorowe gazu ziemnego w latach 2021-2024.

Źródło: Wood Mackenzie

W przywołanym już uprzednio dokumencie WoodMac¹¹: "[...]przewiduje, że ceny Title Transfer Facility (TTF) będą musiały spaść poniżej 7 USD za milion brytyjskich jednostek termicznych (MMbtu) w sierpniu i wrześniu, aby zablokować wymaganą różnicę między cenami letnimi i zimowymi – to prawie 1 USD za MMbtu mniej niż obecna krzywa cen terminowych. Ostatecznie odroczone nadwyżka podaży wywrze również presję na spadek cen TTF w listopadzie i grudniu w porównaniu z obecną krzywą terminową. „Rosyjskie przepływy gazu przez Ukrainę i lokalne wydobywanie w Ukrainie będą kluczowe dla dynamiki rynku w 2025 r. W latach 2024-2025 zostanie oddanych do użytku wiele nowych projektów LNG. Uważamy jednak, że w 2025 r. wzrost podaży LNG rok do roku zostanie ograniczony do 15 mln ton/r). Wynika to z faktu, że nowe projekty będą potrzebowały czasu, aby osiągnąć pełną wydajność, podczas gdy wydajności z niektórych starszych instalacji będą nadal spadać, szczególnie w basenie Atlantyku. To, w połączeniu z ożywieniem popytu w Azji, oznacza, że import LNG do Europy wzrośnie tylko o 4,5 mln ton rocznie. To, co stanie się z rosyjskimi przepływami przez Ukrainę, będzie kluczowe dla dynamiki rynku w 2025 roku. W obecnej sytuacji 12 mld m³/r rosyjskiego gazu nadal napływającego do Europy przez Ukrainę zatrzyma się pod koniec 2024 r., kiedy wygaśnie umowa tranzytowa z Ukrainą. Nawet przy założeniu, że import gazociągami TurkStream 2 będzie kontynuowany, udział Rosji w europejskim miksie dostaw gazu do UE spadnie zatem do nieco ponad 3% w 2025 r. – w porównaniu z rekordowymi 35% przed wojną w Ukrainie. **W rezultacie spodziewamy się, że w 2025 r. europejskie magazyny gazu będą na znacznie niższym poziomie niż w poprzednich latach, co spowoduje, że ceny w Europie w 2025 r. będą wyższe niż w tym roku.** Jeśli jednak dojdzie do porozumienia w sprawie tranzytu części gazu przez Ukrainę, dostępnych będzie więcej wolumenów gazu. W takim scenariuszu poziom magazynowania ponownie zbliżyłby się do pełnej pojemności, a ceny byłyby niższe zarówno od naszego scenariusza bazowego, jak i obecnej krzywej terminowej”.

¹¹ <https://www.woodmac.com/news/opinion/three-key-takeaways-from-europe-gas-markets-short-term-outlook-q1/>

Formalnie kontrakt na przesył rosyjskiego gazu przez Ukrainę kończy się 06.00 rano CET 1 stycznia 2025 r. i w obecnej sytuacji trudno się spodziewać, że zostanie odnowiony czy przedłużony na kolejny pięcioletni okres. Istnieje jednak presja ze strony firm z Europy Środkowej (m.in. Słowacja, Węgry, Austria), które mają długoterminowe kontrakty na dostawy lub tranzyt z Gazpromem, aby kontynuować dostawy z Rosji. Ukraińscy urzędnicy wskazywali na możliwość zezwolenia firmom na samodzielny odbiór gazu w Sudży na ukraińsko-rosyjskim przejściu granicznym. Mimo to przepustowość może być oferowana tylko po podpisaniu przez operatorów sieci gazowych umowy o połączeniu międzysystemowym dla punktu Sudża na granicy ukraińsko-rosyjskiej.

Dzienna przepustowość techniczna na przejściu granicznym Sudża wynosi 244 mln m³. Obowiązująca umowa o połączeniu międzysystemowym przewiduje, że 87 mln m³ może być rezerwowane codziennie na stałych zasadach. Gazprom zarezerwował 72 mln m³ dziennie w ramach wygasającego pięcioletniego kontraktu, ale obecnie wykorzystuje tylko 42 mln m³ dziennie. W przypadku braku przedłużenia umowy po 2024 r. europejskie przedsiębiorstwa, które chcą przedłużyć import, mogą mieć możliwość rezerwacji zdolności wytwórczych na rynku natychmiastowym w ramach aukcji rocznych, kwartalnych, miesięcznych lub dziennych. Przedsiębiorstwa mogłyby rozpocząć rezerwację rocznych zdolności przesyłowych już od 1 lipca 2024 r., ale tylko pod warunkiem zawarcia nowej umowy o wzajemnym połączeniu.

Gazprom nie zamówił przepustowości (nadmiarowe odmówił) i zmniejszył ilość gazu, który miał wysyłać do Europy. Przez ostatnie dwa lata przepływy wpływające na Ukrainę przez Sudżę oscylowały wokół 42 mln m³/d, w porównaniu do 109,6 mln m³/d, które Gazprom zarezerwował dla tranzytu przez Sudżę i Sochranówkę. Ważne jest to, że ukraiński system przesyłowy gazu został początkowo zbudowany z zachodu na wschód, ponieważ gaz był dostarczany z zachodniej części Ukrainy do Moskwy pod koniec lat 60. Przepływy zostały później odwrócone w latach 70. i od tego czasu system jest wykorzystywany jako główny szlak tranzytowy rosyjskiego gazu do Europy. Ukraińscy interesariusze przygotowywali się do pracy bez tranzytu jeszcze przed wygaśnięciem poprzedniego kontraktu w 2019 roku.¹²

Dostawy krajowe Ukrainy są oddzielone od tranzytu, a przepływy mogą być odwracane z zachodu na wschód. Łączna fizyczna przepustowość na granicach Ukrainy z Węgrami, Polską i Słowacją wynosi 54 mln m³/d, ale w planach jest jej dalsze rozszerzenie. GTSOU i operator magazynowania UTG wielokrotnie zapraszali firmy do rozpoczęcia zatłaczania wolumenów wcześniej w sezonie, aby uniknąć zatorów pod koniec lata.

Brak tranzytu oznacza, że Ukraina straci dochody tranzytowe, które w ubiegłym roku (mimo wojny!) wyniosły 800 mln dolarów i stanowiły 0,46% ukraińskiego PKB. Pieniądze te zostały przeznaczone głównie na pokrycie niezbędnych kosztów operacyjnych i zrekompensowanie związanych z tym wydatków. W przypadku braku tranzytu będzie musiała znaleźć inne źródła dochodów, m.in. import gazu rewersem przez gazociąg transbałkański i likwidację dużej części systemu przesyłowego. Rosja jest uzależniona od Ukrainy i Turcji, aby utrzymać minimalny udział w rynku i odbudować strumień dochodów, który spadł o ponad 60% z 47,5 mld euro w 2022 r.

Nabywcy z UE, tacy jak np. austriacki OMV, węgierski MVM i słowacki SPP, których długoterminowe kontrakty wygasają w nadchodzących latach, już zasygnalizowali zamiar dywersyfikacji. Słowacki operator sieci gazowej Eustream ma podpisaną umowę z Gazpromem na zasadzie "ship-or-pay", która wygasa w 2028 roku. Rosja historycznie polegała

---

¹² Opracowałem na podstawie: <https://www.icis.com/explore/resources/news/2024/03/18/10981563/icis-explains-what-will-happen-after-ukraine-s-gas-transit-contract-expires/>

na Ukrainie i Słowacji w zakresie tranzytu gazu. Jeśli nie dojdzie do tranzytu przez Ukrainę, Gazprom może nie widzieć sensu w płaceniu za zarezerwowane słowackie moce. Mimo że przepływy tranzytowe stanowią obecnie ułamek zakontraktowanych, Słowacja oczekuje, że przez pozostałe cztery lata będzie otrzymywać pełną zapłatę. Oznacza to, że Eustream jest jednym z najbardziej zainteresowanych przedłużeniem kontraktu tranzytowego na Ukrainę. Wreszcie, Naddniestrze nadal importuje 2 mld m³ rocznie. W przeciwieństwie do Mołdawii, która była w stanie zabezpieczyć wolumeny na europejskich hubach, Naddniestrze jest uzależnione od Rosji w zakresie silnie subsydiowanych dostaw gazu. Dywersyfikacja oznaczałaby płacenie za gaz po cenach rynkowych.

Moich Czytelników chcę na koniec marca'24 zostawić z cytatem z Daniela Yergina¹³ (guru energetyczny) z wywiadu udzielonego w czasie CERAWEEK dla „Neue Zürcher Zeitung” nie po to, aby Was uspokoić, ale mocniej zainspirować do myślenia i przygotować do jednak nagłej, w mojej ocenie, zmiany:

„[...] Czyli tak naprawdę nie będzie wielkiej nagłej zmiany?

Mam dość dyskusji o transformacji energetycznej. Czasem traci kontakt z historią gospodarczą i rzeczywistością. Jeśli spojrzymy na historię transformacji energetycznej, wszystkie one trwają ponad sto lat. Próba wprowadzenia zmian w ciągu 25 lat, a nawet połowy tego czasu, jest bardzo mało prawdopodobna.

Czym różni się obecna transformacja energetyczna od poprzednich?

Cóż, jest jedna zasadnicza różnica. Wszystkie były dodatkami energetycznymi. Ropa naftowa wyprzedziła węgiel jako źródło energii numer jeden na świecie w latach 60. Ale węgiel nie zniknął. W ubiegłym roku świat zużył więcej węgla niż kiedykolwiek wcześniej, trzy razy więcej niż w latach 60. Teraz staramy się przejść z jednego systemu do drugiego w naprawdę krótkim czasie, nie zwracając zbytnej uwagi na ilość potrzebnych zasobów i minerałów.”

---

¹³ Por.: https://en.wikipedia.org/wiki/Daniel_Yergin